

ELS CRÍTICS

literatura
XAVIER PLA

Amb ecos de tota una tradició d'escriptors que han reflexionat sobre el silenci, de Mallarmé a Pessoa, passant per Rodoreda, Beckett o Blanchot, el mallorquí Sebastià Perelló proposa a 'La mar rodona' un tríptic narratiu que interroga el poder del llenguatge i els límits de la llibertat.

Història de l'home que no volia fer nosa

La mar rodona
SEBASTIÀ PERELLÓ

Club editor
Barcelona, 2020
320 pàgines

En la prosa de Sebastià Perelló (Costitx, Mallorca, 1963), hi ha com una indesxifrable ambició de ventrilòquia, una obstinada i persistent voluntat de parlar a través d'un altre. En moltes de les seves històries, les paraules de l'altre "fan niu" en la boca del personatge protagonista, com si fossin paraules desnonades. Els mots desprenen un gust de cendra, puguen com una borra de pèls, com una pasta molla i sabonosa, fins al paladar entelat, i passen per sobre d'una llengua que és de paper de vidre. És com si, per arribar a parlar, primer calgués saber expulsar les paraules de l'altre. Per poder, sempre dificultosament, dir allò que no té nom.

En la seva literatura, llibre rere llibre, en vers o en prosa, Sebastià Perelló indaga sobre les paraules dites, sobre les paraules que han quedat per dir, sobre les paraules trencades, perbocades, extraviades, o simplement empassades. Els seus narradors parlen amb la veu d'un altre, o parlen callant, o parlotegen a cau d'orella, o titubegen tremolosament, o els costa dir "aquesta boca és meva". I els seus personatges es mouen, actuen, gesticulen amb mans, boca i ulls, cons-

tantment, i saben que, per fer mutis, n'hi ha prou a posar el dit a la boca, o a fer un simple gest de cremallera davant la boca o a fer veure que es cusen els llavis. En les seves novel·les, hi ha gent amb la boca corcada, o irritada, o travada, gent amb fel a la llengua, amb l'alè enverinat, amb veus esquarterades o espectrals. Alguna cosa de fora els estira la llengua, per fer-se entendre. No es tracta de saber dir les coses pel seu nom, perquè les coses no "tenen" nom. Perelló sap perfectament que l'escriptor ha de saber buscar i, finalment, trobar una llengua nova i fascinant a partir del silenci i de les paraules de sempre.

Després de *Pèls i senyals* (2008), Sebastià Perelló va publicar *Veus al ras* (2016), i ara *La mar rodona*, una obra que culmina una potent proposta literària en una gradació extraordinària de qualitat lingüística, de lirisme narratiu i d'intensitat estilística. Es tracta de tres relats gairebé independents sobre tres moments de la història contemporània de Mallorca que no tan sols comparteixen una mateixa mirada vertiginosa cap endins i cap enfora del protagonista, sinó també una prosa lírica, porosament

densa (ni un sol punt i a part!) i imaginativa.

Més enllà d'una evident picada d'ullet al "mar" de Blai Bonet, el títol de la novel·la de Perelló reprèn uns versos magnífics del poema "La peixera i el dubte" de Josep Carner: "La mar és la peixera/de Déu, rodona, amb fites de cristall./Som peixos, solitaris o muts en la corrua:/joguina de les forces del pregon". No és ben bé que el protagonista dels tres relats, titulats successivament "Paper banyat", "La peixera" i "A lloure" sigui el mateix: un aprenent de barber en el primer, un venedor d'espardenyes en el segon, el propietari recepcionista d'un hotel en el tercer. Més aviat semblen tres diferents projeccions introspectives d'una mateixa consciència individual: és un home solitari, sensat i impassible. Per les pàgines d'aquest llibre extraordinari, hi deambula un home conformat, impermeable, més aviat anodí, que busca, per sobre de tot, passar inadvertit, que vol "ésser discret", "no fer nosa". És algú a qui li agrada callar, però que "no calla com els altres". Simplement, no vol ser una molèstia, no ha volgut destorbar mai, no vol ser pesat. Observa, escolta atentament les paraules de la mare, les rondalles del pare mentre fa el dinar o les dites de la padrina, sempre present, que fa: "Que en dirien de coses, aquestes llunes, si poguessin parlar". Ell vol mirar endavant, convençut que "el passat és la baluerna que has de deixar estar". Però si el podem llegir (i escoltar, la novel·la de Perelló mereixeria ser escoltada) és perquè rebutja rabiosament el posat "vençut, desgavellat, sense coratge" del seu pare. És per això que parla i que escriu, que projecta fer un llibre "sobre res dedicat a ningú", que recupera unes notes, "escolis d'un text que no escriuré mai". És la palinòdia, la retractació final, la *mise en abyme* de la narració. Finalment, el narrador escriu, molts anys després, perquè "diuen que els morts t'estiren la llengua, que fan dir coses".

La mar rodona és, una vegada més, un llibre *genre-defying*. Perelló presenta una novel·la que també és un assaig. També és un poema en prosa amb imatges tan potents com la d'una síndria retxada rodolant per una costa observada rere unes cortines. És una novel·la d'idees. Però també té un apunt de digressió sociològica sobre el turisme

contemporani i una proposta teòrica més que postmoderna sobre el nou jo de l'hospitalitat ("Tots som hostes a casa. I jo és un hostal"), la retòrica d'hotel volàtil ("catedral de la nimietat", "un vaixell que s'ha insularitzat"), caricatura del nomadisme i de la vida precària en un món on ja no queden illes i viatjar és impossible. També és una indagació sobre la subjectivitat, però amb una ambició de documentar no tant un període històric (la Mallorca del segle vint), sinó d'explorar les conseqüències dels fets polítics en la consciència quotidiana de la gent del carrer, que bàsicament són el silenci, la por i la humiliació de la guerra, o els sobreentesos, els secrets i els misteris de la postguerra. Les referències a la història poden ser mínimes, però suficients: "La guerra ja és això, rei, meu. Esguerra tot allò que toca", un "peixot dels falangistes", o el dia que "el president del govern havia presentat la dimissió al rei". El lector pot datar algunes de les pàgines per altres referències temporals: l'aparició del tergal o de la fòrmica, l'aparició d'un Seat 124... Però això importa poc.

Aquesta prosa lírica, que s'agrada a si mateixa i que sedueix sobretot pel ritme de les paraules, que brilla intensament en cada frase i en cada fragment poètic, que destaca per la seva imaginació verbal, sovint voluptuosa, implica un moviment de lectura força diferent del d'una narració més convencional. És inevitable que el lector es desentengui de la intriga (sí, intriga, n'hi ha), que s'aturi indefectiblement per degustar el que se li presenta, que apreciï la bellesa dels mots i de les combinacions inesperades, que busqui als diccionaris alguns significats desconeguts, que deixi anar la seva imaginació a partir dels estímuls sensorials. De vegades, la proposta de Perelló sembla excessiva, sobretot en la primera part, pel seu lirisme desbocat, i en la tercera, per l'excés d'assagisme de tesi, perquè van en detriment de la narració. Potser la novel·la de Perelló no és fàcil de llegir perquè sol·licita lectors actius i pacients. Però també hi ha d'haver lectures que sàpiguen afrontar una obra excel·lent, escrita per algú que sap, com deia Céline, que una novel·la no és una història: és un estil.